

069(497.11)"2019"(047)

Делфина РАЈИЋ
историчар уметности
музејски саветник
директор Народног музеја
у Чачку

ИЗВЕШТАЈ О РАДУ НАРОДНОГ МУЗЕЈА ЧАЧАК ЗА 2019. ГОДИНУ

Народни музеј у Чачку је током 2019. године наставио традицију истрајног рада у својој основној делатности прикупљања, чувања, научне обраде и излагања предмета, покретних културних добара у вези са културном, историјском и уметничком прошлошћу чачанског краја. План рада реализовало је 18 радника, а њиховим радом управљао је директор у сарадњи са Управним одбором. О правно-финансијским пословима бринуле су заједничке службе за све установе културе у Чачку.

Настављена је пракса припреме и излагања студијских изложби Музеја која омогућава попуњавање збирки, као и пракса организовања гостујућих изложби са најразличитијом тематиком и одржавања предавања запослених стручњака Музеја у установама и факултетима у Србији.

Посебан сегмент рада представља и садржај сајта Народног музеја. Његово редовно ажурирање, атрактиван дизајн, анимације, фотографије и текстови привлаче бројну интернет публику.

Зграда Музеја и опрема

Радни простор и депои Музеја смештени су у половини зграде Старог начелства, а простор за сталну поставку у Конаку господара Јована Обреновића, који су катерисани као непокретна културна добра

од великог значаја. У управној згради је, услед недостатка простора, онемогућено проширење рада свих одељења, а нарочито смештај предмета.

У погледу грађевинских радова Музеј је ове године спровео обнову камене ограде и дворишта у чијем се средишту налази најстарија грађевина у овом месту, Конак господара Јована Обреновића из 1835. године, у оквиру које је смештена *Сйална йосйавка*.

У току године набављена је следећа опрема: гасни котлови, гусеничар за инвалидна лица, електрични апарати (специјални усисивач за конзерваторску лабораторију, пегла, бежични телефони), рачунарска опрема (рачунар са опремом, скенер, ласерски штампач, екстерни хард дискови).

Дигитализација музејских збирки

Историјски музеј Србије са Музејом Војводине, а у сарадњи са Министарством културе и информисања, започео је током 2018. године реализацију пројекта дигитализације покретног наслеђа, односно имплементирање информационог система у те сврхе.

Примена овог информационог система настављена је у Музеју у Чачку и током 2019. године кроз администрирање, ажурирање и бекаповање података, односно уношење дигиталних записа у јединствени информациони систем.

ПАЛЕОНТОЛОШКО ОДЕЉЕЊЕ

Збирке и палеонтолошки материјал

Палеонтолошко одељење је у току протекле године наставило са поступком дигитализације културног наслеђа, односно дигитализације Палеонтолошке збирке. Као и претходних година, у фото-лабораторији је настављена израда дигиталних фотографија потребних за изложбе и дигитализацију палеонтолошког наслеђа.

Припрема за реализацију изложбе

Палеонтолошко одељење је за потребе реализације изложбе *Ишчезли свей минулих епоха* од почетка године радило на припреми материјала и истраживању терена са којег он потиче. Целокупан материјал је фотографисан, израђене су дигиталне фотографије фосилног материјала, снимљен је терен где је прикупљена палеофауна, а у каменорезачкој радњи су урађени пресеци фосилног материјала.

Просветна делатност

Као и претходних година, Палеонтолошко одељење се бави образовањем деце предшколског и школског узраста чиме доприноси подизању свести у вези са значајем и вредностима културног наслеђа. Палеонтолог здружено подржава све пројекте који се базирају на образовању деце како би им се на што интересантнији начин приближиле културно-историјске знаменитости града и околине, истакле природне лепоте, значајни геоморфолошки облици и локалитети нашег краја.

ОДЕЉЕЊЕ ЗА АРХЕОЛОГИЈУ

Збирке и археолошки материјал

Дигитализовано је 470 предмета из *Праисџоријске збирке* и 66 предмета из *Анџичке збирке*.

Започело се са ревизијом *Праисџоријске збирке*. Сви предмети су дигитално фотографисани и означени, а одштампане су и листе са фотографијама предмета и табелама на којима су збирно приказани основни подаци о сваком појединачном комаду.

Комплетирана је документација са археолошких ископавања на локалитетима Двориште Гимназије у Чачку и Крњине у Мрчајевцима (хумка 1) и послата надлежном Министарству и Народном музеју у Београду.

Завршена је конзервација металних налаза са локалитета Крњине у Мрчајевцима, (хумка 1), као и конзервација металних налаза са локалитета Римски трг (Чачак).

Антрополог Предраг Радовић преузео је и обрадио антрополошки материјал са локалитета Лугови-Бент у Мојсињу, Дубац у Јанчићима, Двориште Гимназије у Чачку и Крњине (хумка 2) у Мрчајевцима.

Археологу Дејану Булићу из Историјског института у Београду предат је остеолошки материјал са локалитета Радаљево (Трешњевица) ради обраде.

Зарад будућег публикавања започета је обрада стакленог материјала из Археолошких збирки Народног музеја Чачак са др Горданом Јеремић из Археолошког института из Београда.

Током јуна обављено је чишћење дела сталне поставке (археологија) у подрумском делу Конака.

Римске терме

Током 2019. године интензивно је рађено на промоцији археолошког културног наслеђа нашег краја.

Археолог Александра Гојгић осмислила је презентацију на Римским термама у виду туристичко-информативне табле са свим релевантним подацима у вези са овим локалитетом. Текст о локалитету доступан је на енглеском, француском, руском и немачком језику, израђена је идеална реконструкција

терми, као и мапа града са свим пронађеним остацима из античког периода. Такође су, у виду фотографија, презентовани предмети, основе грађевина и случајни налази из истог периода. Самим тим представљен је дугогодишњи рад Археолошког одељења на заштити културног наслеђа нашег краја. Промоција табле била је у мају 2019. године чиме су се стекли услови да Римске терме буду отворене од јула па све до октобра, два дана у недељи (уторком и четвртком), од 9 до 15 часова (улаз је био слободан).

Римске терме организовано је посетила група студената археологије са ОРЕА института из Беча, као и деца са својим васпитачима из вртића *Мали кайејан* током *Дечије недеље*. Укупан број посетилаца током ове године био је 257.

Теренска истраживања

Белџина, Свешћорска - имање Николића

У периоду од 15. до 17. 4. 2019. године обављено је заштитно археолошко истраживање на локалитету Светогорска – имање Николића (решење Министарства културе Републике Србије бр. 631-02-32/2019 од 5. 4. 2019) к.п. 6253/28. Стручну екипу су сачињавали Александра Гојгић (руководилац) и Вујадин Вујадиновић (археолог из Чачка). Локалитет је саставни део непокретног културног добра – археолошког налазишта Порта Цркве Успења Пресвете Богородице. Средства за ископавање обезбедио је власник парцеле, склопивши уговор са Народним музејем Чачак. Истраживања су извршена на делу парцеле предвиђеном за градњу породично-стамбеног објекта. Отворена је сонда укупне површине 7,5 m која се поклапа са архитектонским нацртом јужног темеља будућег стамбеног објекта. Машински је скинут површински слој до релативне дубине 0,50 cm са рецентним налазима. Одмах испод тог слоја јавља се здравица, светломрка глиновита земља, на релативној дубини од око 1m. Културни слој није утврђен, покретних налаза није

било. Овим истраживањем је утврђено да се античко насеље и некропола не простиру северно од истраженог локалитета Порта Цркве Успења Пресвете Богородице.

Мрчајевци, Крњине (хумка 2)

У периоду од 21. 8. до 20. 9. 2019. године, у трајању од 30 радних дана, обављено је археолошко истраживање хумке на локалитету Крњине, к.п. 3374 и 3375 К.О. Мрчајевци, имање Панића. Стручну екипу су сачињавали: Катарина Дмитровић (руководилац), Љубинка Павловић (документариста), Вујадин Вујадиновић (археолог), Дејан Петровић (препаратор), Марко Бојовић (фотограф и возач), Предраг Радовић (антрополог) и Лидија Никитовић (археолог у пензији, стручни консултант). Хумка је иницијално неправилног облика калоте, највероватније развучена дуготрајним орањем, релативне висине 0,40 - 0,7 m. Примењен је методолошки приступ по коме је површина калоте подељена на четири сегмента са контролним профилима остављеним у наспрамним сегментима. Ископавањем је утврђена прилично једноставна стратиграфија – испод хумусног слоја лежао је танак културни слој испод кога се налазила здравица, окарактерисана у компактном слоју шљунка жућкасто-мрке боје, стерилне структуре. На месту названом Хумка 2 које је својом позицијом и конфигурацијом терена потпуно упућивало на праисторијски тумул, откривени су остаци латенског насеља. Латен или млађе гвоздено доба представља завршну фазу праисторије, обележену великом миграцијом Келта и опредељује се од 5. века п. н. е. до краја старе ере. Код нас отпочиње нешто касније и обично се датира од почетка 3. века п. н. е. На налазишту у Мрчајевцима, у културном слоју и неколицини јама пронађен је покретни археолошки материјал типичан за овај период, понајвише керамика, која је археолозима најдрагоценија за прецизније хронолошко опредељење. Такође, могу се претпоставити и делови лаких стамбених или економских конструкција, што потврђује

краткотрајност насељавања на овом простору. И поред невелике количине археолошке грађе, резултати ископавања на Крњинама су и те како значајни за познавање прошлости овог краја. До сада готово да и нисмо имали латенске налазе, те су непознаницу представљале чињенице о насељавању овог краја, као и карактеристике материјалне културе. Зато нам те драгоцене податке делом разоткрива налазиште у Мрчајевцима и још једном потврђује потребу за наставком археолошких активности на терену, јер је заправо недовољна истраженост најчешћи разлог непознавања многих сегмената прошлости.

Чачак, Црвени сигнал

У периоду од 9. до 14. 10. 2019. године обављено је заштитно археолошко истраживање на локалитету Црвени сигнал, Чачак (решење Министарства културе Републике Србије бр. 631-02-97/2019 од 1. 10. 2019) к.п. 6253/28. Стручну екипу су чинили Александра Гојгић (руководилац) и Љубинка Павловић (археолог). Локалитет је саставни део евидентираног добра које ужива претходну заштиту (Центар града Чачка). У непосредној близини локалитета у Дворишту Гимназије и у Мутаповој улици откривени су делови насеља из касноантичког и некрополе из средњовековног периода, тако да је постигнут договор са инвеститором о истраживању и финансирању археолошких ископавања пре градње пословно-стамбене зграде. Истраживање је спроведено на делу парцеле која је предвиђена за градњу објекта. Отворене су две сонде димензија 1,30 x 14 м и 1,20 x 6 м. Машински је скинут асфалтни део, као и део рецентног насипа до релативне дубине од 0,70 м, у сонди 1. Уочене су старе инсталације за канализацију, тамномрка глиновита земља са остацима цигле, гаражи, мања количина животињских костију, рецентни метални предмети, пар фрагмената турске глеђосане керамике, већи и мањи комади камена. На релативној дубини од 1,50 м јавља се стерилни слој, здравица. Антички слој није утврђен.

Иста стратиграфска ситуација јавља се и у сонди 2 (асфалтна подлога, рецентни насип, тамномрка глиновита са спорадичним коадамима рецентне цигле, већи и мањи комади камена и пар рецентних металних налаза). Здравица се јавља на релативној дубини од 1,40 м. Културни хоризонт није утврђен. По завршету истраживања извештај је предат и инвестиору и надлежном заводу.

Пријевор - Чуљевина

У периоду од 19. 11. до 13. 12. 2019. године обављено је систематско археолошко истраживање на локалитету Чуљевина у Пријевору (решење Министарства културе Републике Србије бр. 631-02-88/2019-02 од 1. 10. 2019) к.п. 1537/1. Стручну екипу су сачињавали: Александра Гојгић (руководилац), Вујадин Вујадиновић (археолог) и Љубинка Павловић (документариста). Први подаци о локалитету потичу још из 1971. године када је случајно приликом орања откривена камена скулптура лава. На овом локалитету је током више година изораван грађевински материјал. Стога се 1977. године приступило сондажним ископавањем. Том приликом откривена је меморија, односно гробница од три просторије датована у крај 4. и почетак 5. века наше ере на основу стаклених посуда, неколико предмета од сребра као што су појасна копча и предмети у виду кашичица (сонди) који су могли имати различите намене. Такође је откривена средњовековна некропола и истражено је пет гробова који су били укопани у антички објекат. Гробних налаза који би могли ближе да одреде период настанка некрополе тада није било, јер објекат није био у потпуности истражен. Стога смо ове године наставили истраживање. Открили смо целокупан објекат који је очуван у темељној зони, са просторијама неједнаке величине: просторија 1 (3 x 2 м), просторија 2 (3 x 3 м), просторија 3 (7 x 7,5 м). Просторије 1 и 2 у овој кампањи су истражене у потпуности (покретни археолошки материјал чинили су фрагменти касноантичке керамике, два гвоздена клина и једна пређица). У просторији 3

приликом претходних истраживања откривена је зидана касноантичка гробница коју због рационализације посла нисмо отварали, већ смо започели ископавање југоисточног дела просторије 3 која није била обухваћена претходним истраживањем. Том приликом у потпуности је откривен скелетни G 5 који је констатован 1977. године. У оквиру гроба, као гробни прилог, откривене су четири наушнице и једно пуно ливено полиедарско дугме, тако да смо сада средњовековну некрополу датовали 10. век наше ере. Одмах испод ње јавља се још једна озидана гробница на свод која је паралелна са гробницом 1, оријентације С-Ј. Она је била већ делимично уништена приликом укопавања средњовековне некрополе, готово дупло је већа од гробнице 1 (оквирно 3 x 1,6 м), али је услед временских услова одлучено да се меморија покрије, а са истраживањем настави следеће године.

Рекогносцирање Шерена

У периоду 18. и 19. марта обављено је краће рекогносцирање села Мојсиње, Доња Горевница, Мрчајевци, Атеница, Вапа и Трнава.

Научни и стручни скупови, семинари и стручно усавршавање

Катарина Дмитровић је постала члан Извршног одбора 30. комисије – Погребне праксе у праисторији и протоисторији Међународне уније за праисторијске и протоисторијске науке (*UISPP - 30th Commission: Mortuary Practices in Prehistory and Protohistory*).

Бузау, Румунија

На позив организатора, 30. комисије UISPP - Погребне праксе у праисторији и протоисторији, Института за археологију *Василе Парван* из Букурешта (центар за археологију) и Регионалног музеја из Бузауа, у периоду од 17. до 21. октобра 2019. године Катарина Дмитровић је боравила у Румунији ради учествовања на међународном колоквијуму о погребној археологији, са темом *Бронзано и његово доба у Еуразији: ритуали и гробни прилози као мојући маркери социјалној*

идентификација њиховог статуса. На скупу је учествовало више од 30 учесника из земаља југоисточне Европе (Румунија, Украјина, Русија, Молдавија, Бугарска и Србија).

Током колоквијума успешно су презентована два коауторска рада настала у сарадњи са др Маријом Љуштином, доцентом Филозофског факултета у Београду: *Изобилје открива статус? Кнежевске некрополе савременог доба у западној Србији и њихов однос са уобичајеном погребном праксом (The Abundance Revealing Status? First Iron Age Princely Necropolises in Western Serbia and their Relation to the Common Funerary Practice)* и *Улога хилибара у формирању социјалној идентификацији бронзаног обичаја заједнице у западној Србији (The Role of Amber in Forming the Social Identity of the Bronze Age Communities in Western Serbia Revealed through Funerary Practices)*.

Оба рада се баве територијом западне Србије, чији део проучава и Музеј у Чачку презентујући свој материјал и његове релације са суседним подручјима. Такође, радови се припремају за публикавање у међународном зборнику са високим научним угледом.

Београд – међународна конференција NAOS 2.0

На позив Музеја града Београда Катарина Дмитровић је учествовала на међународној конференцији *NAOS 2.0 – Накић осмисаје* која се одржавала у Конаку кнегиње Љубице у периоду од 23. до 26. октобра 2019. године.

Према пропозицијама организатора и темом конференције Катарина Дмитровић је презентовала накит бронзаног доба из југозападне Србије, са територије коју делимично својом надлежношћу покрива Народни музеј у Чачку, на којој форме накита бронзаног доба показују велику стилску уједначеност.

Сарадња са другим институцијама, стручним сарадницима и медијима

Завршен је текст за штампање у зборнику посвећеном професору Милошу Јевтићу

у издању *Архаике* Филозофског факултета у Београду: К. Дмитровић, *Шарнирска фибула из Чачка. Један неуобичајен археолошки налаз.*

Остварена је сарадња са Универзитетским колеџом из Даблина (University College Dublin / School of Archaeology) на пројекту *The Fall of 1200 BC* у оквиру кога у Музеју у два наврата боравиле физички антрополози др Димитра Михалис и др Линда Фибигер и обрадиле антрополошки материјал са локалитета бронзаног доба – Дубац у Јанчићима, Ивково Брдо у Крстацу и Руја у Дучаловићима. Узорковале су грађу ради добијања ДНК и Ц14 резултата, који ће бити прослеђени и Музеју.

Током јуна група студената археологије са ОРЕА института из Беча са предавачима др Мариом Гаврановићем и др Барбаром Хорејс, директорком Института, са којима већ дуже време остварујемо професионалну сарадњу, обишла је археолошки локалитет Крњине у Мрчајевцима и сталну поставку Народног музеја у Чачку.

ОДЕЉЕЊЕ ЗА ИСТОРИЈУ

Збирке

Током 2019. са колегом историчарем Филипом Лазовићем започето је скенирање *Збирке фотодографија* и њено уношење у програм за дигитализацију (ИМУС). Од 1. јануара до 30. новембра 2019. године у програм је унето укупно 3.865 предмета, од тога 1.865 са потпуним информацијама. Сви предмети су унети са фотографијом. Према плану, *Збирка фотодографија* требало би да се потпуно дигитализује и са почетним информацијама унесе у програм ИМУС (деталјинији описи биће предочени 2020. и 2021. године). Укупно, са предметима из претходне године, у ИМУС је унето 5. 985 предмета.

Током 2019. године, у сарадњи са Лабораторијом за конзервацију Народног музеја у Чачку, у више наврата извршена је конзервација предмета, од којих су неки презентовани на редовној годишњој изложби радова

ученика Уметничке школе (осам предмета из *Збирке оружја и војне опреме*). Са конзерваторима је обављен и редован годишњи преглед *Збирке униформи*, као и једног мањег броја предмета из других збирки који су били у процесу фотографисања.

У току године инвентарисано је и у депо смештено 157 предмета. Дигитализована је документација 600 културних добара. Предмети су фотографисани и паковани у приручну амбалажу.

Одељење за историју позајмљивало је културна добра из својих збирки Музеју рудничко-таковског краја у Горњем Милановцу. Велики број спољних сарадника и истраживача за своје радове користио је грађу из *Збирке фотодографија* и *Збирке архивске грађе*.

Истраживачки рад

Током 2019. године започето је велико истраживање у вези са мисијом *Халијард*. Прегледана је целокупна окупациона штампа у периоду од 1. августа 1943. до почетка октобра 1944 године (листови *Ново време*, *Обнова*, *Понедељак*, *Сиџнал*, *Српски народ*), као и појединачни листови четничког и партизанског покрета и релевантна литература. После вишемесечног истраживања створена је и база података за авионе који су пали у Србији, а чије су посаде већином евакуисане из Прањана. Подаци су добијени из дигиталне колекције докумената Националног архива у Вашингтону, која бележи податке за све америчке авионе који су пали у борби током Другог светског рата. *Missing Air Crew Reports* (MACRs) садрже назив ваздухопловне јединице којој је летелица припадала, базе са које се полетело, циља који је гађан, места пада авиона, серијски број летелице, њен модел и тип, серијске бројеве мотора и митраљеза, имена посаде са војничким бројевима, адресе родбине. Извештај обично указује на временски услове и видљивост у тренутку губитка авиона, узроке пада, изјаве посаде о околности пада и искакању из летелице,

њихова сведочанства о спасавању и евакуацији, као и многе друге детаље.

У више наврата, у просторијама Народнoг музеја у Чачку, обављени су интервјуи са особама које памте догађаје из Другог светског рата или преносе породичну традицију старијих укућана, али је неретко посећиван и терен на подручју Прањана, Горње Добриње, Пожеге, Дљина и Горњег Милановца, где је обављен разговор са више казивача.

Почетни резултати истраживања презентовани су у форми фелтона који је у десет наставака објављиван од 19. јула до 20. септембра 2019. године у *Чачанском гласу* под називом *Мисија 'Халијард' у чачанском крају*. Накнадна сведочанства биће уобличена у научни чланак чије се објављивање планира у XLIX броју Зборнику радова Народнoг музеја у Чачку у 2020. години под називом *Југословенска војска у Ошацибини и амерички авијатичари: пример акције спасавања и евакуација носача авиона Б-24 „liberator“ коју је њао у Ракову њорег Чачка*. У зависности од даљих истраживања и финансијских средстава, планираће се и нове активности, углавном зарад изложбе која би презентовала прикупљени материјал.

Историчар др Милош Тимотијевић био је и рецензент књиге др Владимира Димитријевића *Из ња у филм: књижевни критичар Владимир Вујић* у издању Народне библиотеке у Краљеву.

Послови редакције Зборника радова Народнoг музеја у Чачку и друга штампана издања Народнoг музеја у Чачку

Током 2019. године прегледани су сви пристигли радови за *Зборник радова Народнoг музеја* у Чачку (бр. XLIX), као и они који су штампани у претходном броју. Историчар др Милош Тимотијевић је у оквиру својих задужења примио све радове у папирном и електронском облику, као и прилоге у форми цртежа и фотографија. У XLVIII броју *Зборника радова Народнoг музеја* објављено је 12

радова. Историчар др Милош Тимотијевић је као члан редакције прочитао све радове, а 10 њих је потписао као рецензент.

Сарадња са институцијама и удружењима, промоције и трибине

У току године историчар Радивоје Бојовић се одазвао позивима за сарадњу са редакцијом *Српског биографског речника* Матице српске Нови Сад, Медија центром *Одбрана* Београд, Народним музејом Београд, Народним музејом Ниш, Завичајним музејом Јагодина, Уметничком галеријом *Надежда Пејровић* Чачак, Међуопштинским историјским архивом Чачак, Удружењем грађана *Култура ћирилице* Београд, Удружењем потомака учесника ослободилачких ратова 1912-1920. године *Мајор Драгићин Гавриловић* Београд и др. У истом периоду др Милош Тимотијевић одржао је десет промоција књига и научних предавања.

Сарадња са медијима

Током 2019. године дати су опширни интервјуи за листове *Печай* и *Чачански глас* о монографији др Милоша Тимотијевића *Злато чејника и њартизана - деконструкција једног мита: финансије и оштор окупијору у Србији и Југославији 1941-1945.* и монографији *'Храбри' њартизани и 'зли' чејници*.

Истовремено су дати и интервјуи за РТС и РТВ.

ОДЕЉЕЊЕ ЗА ИСТОРИЈУ УМЕТНОСТИ

Поред организационих послова у вези са радом установе, Делфина Рајић, директор Народнoг музеја у Чачку, активно је учествовала у свим пројектима и манифестацијама Музеја. Организовала је и приредила редовну годишњу изложбу *36. гечји мајски салон*, све изложбе које су биле део редовне активности током 2019. године, као и низ књижевних вечери, предавања и учешћа у телевизијским емисијама.

ОДЕЉЕЊЕ ЗА ЕТНОЛОГИЈУ

Збирке

Набавка нових експоната

У 2019. години Етнолошко одељење је набавило 50 нових предмета, махом у вези са *Збирком њокућсџва*, *Збирком њосуђа* и *Збирком музичких инструмената*. Откупљен је већи број предмета текстилног покућства и одеће, канабе са мини ормаром, писаћа машина *Реминџон* и машина за штопање чарапа. Од господина Момчила Гојгића, пореклом из Чачка, преузет је мањи део његове изузетно вредне збирке керамике која се састоји од хиљаду комада прикупљених на територији читаве бивше Југославије. Збирка је изузетно вредна, а породица колекционара (који је у међувремену преминуо) спремна је да је у целости у виду легата поклони Народном музеју у Чачку. У току године Етнолошко одељење је од грађана на поклон добило већи број предмета за *Збирку њокућсџва* и *Збирку музичких инструмената*. Склопљен је уговор са брачним паром Антонијем и Љиљаном Симовић о поклону 62 предмета за Етнолошку збирку који ће Музеју бити предати у наредне две године. Значајни дародавци били су Миодраг Шапоњић из Београда, у чије име је Снежана Ашанин поклонила 20 предмета за *Збирку њокућсџва*, госпођа Мила Јовичић из Чачка која је поклонила један радио-апарат и једне гусле, као и Владимир Миљивојевић из Чачка који је Музеју даривао један грамофон из 60-их година XX века.

Документација и инвентаризација предмета

У оквиру редовних музејских активности инвентарисано је 212 предмета. У току теренских активности сниман је видео и аудио материјал, а настављен је и процес дигитализације предмета (дигитализован је 741 предмет).

Фото-документација

У дигиталној техници снимљено је око 400 фотографија, углавном из области нематеријалне баштине, као и објеката и детаља у вези са народним градитељством и предметима материјалне културе. Највећи део фотографија настао је у току теренских активности кустоса. У фото-лабораторији је у црно-белој техници снимљено око 30 фотографија.

Рад у депоима, на превентиви и заштити предмета

У оквиру редовних музејских активности сређивани су депои, разврставани предмети и допуњавана реинвентаризација.

Теренска активност

У протеклој години вршена су појединачна теренска истраживања за потребе радова и припрему планираних изложби. Настављена је сарадња са бројним чачанским породицама, од којих су добијени значајни подаци на теме у вези са планираним пројектима, као и за редовна активност на прикупљању нових предмета за етнолошке збирке.

Истраживање црејуларској заната у Ражњу. Снежана Ашанин је заједно са археолозима др Биљаном Ђорђевић и Ацом Ђорђевићем из Народног музеја у Београду сачињавала стручни тим на истраживању и евидентирању овог древног заната. Пројекат, као и истраживање, реализовани су средствима Министарства културе Републике Србије и општине Ражањ. Циљ овог истраживања је евидентирање новог елемента нематеријалног културног наслеђа. Након успешно обављеног теренског рада, аплицирали смо за упис овог елемента на Националну листу НКН. У децембру месецу Комисија и Национални комитет усвојили су овај предлог и уписали га на Националну листу НКН.

Сеоске славе – Завештине. И ове године Снежана Ашанин се ангажовала у истраживачким активностима у вези са заветином.

Прикупљена је веома важна грађа од које ће се сачинити номинацијска документација за упис ове обичајне праксе на Националну листу НКН.

Бибија. Израђен је видео-запис у Чачку и Гучи у вези са обичајем Бибија код Рома. Реч је о ромској светици коју овај народ слави као заштитницу здравља деце.

Божјићи обичаји у Мрчајевцима и околини. У сарадњи са локалним становништвом, родитељима деце из мрчајевачког вртића и цркве у Бресници, Снежана Ашанин је истраживала божићне обичаје овог краја. Прикупљени су подаци како се данас у породицама обележава Божић, као и то шта је сачувано од традиционалних обичајних пракси, а шта се променило и прилагодило данашњим условима живота. Овим поводом направљен је богат видео-запис.

Научни и стручни скупови и стручно усавршавање

Етнолози су учествовали у раду научно-стручног скупа Етнолошке секције Музејског друштва Србије организованом у Музеју Крајине у Неготину, под називом *Нематеријално културно наслеђе у музејским збиркама и Феномен дејинствива у музејском контексту*, одржаном 4. и 5. јуна 2019. године. Етнолози су излагали следеће теме: Ивана Ћирјаковић - *Хиџена као нематеријално културно наслеђе*, Снежана Ашанин - *Ромска слава Бибија*.

У организацији Етнолошке секције МДС-а, а уз подршку Министарства културе и информисања, 10. и 11. октобра одржана је конференција *Етнографска музеологија и примена информационих технологија*. Етнолози су узели активно учешће на овом скупу који је био од велике помоћи у разрешавању недоумица у вези са актуелном дигитализацијом музејских збирки.

Казан Кулћ Кладово. Снежана Ашанин је учествовала у раду стручног скупа *Нематеријално културно наслеђе као сџрајешки*

ресурс за развој локалне заједнице у Кладову са темом *Знања грађачевских џкаља – дојринос очувању и џрезентацији нематеријалној културној наслеђа Србије*.

Нематеријално културно наслеђе за одрживи развој – ујоредна искуствва. Снежана Ашанин је учествовала у раду овог научног скупа који је организован у Институту *Сервантес* у Београду, у оквиру панела *Ајрарно наслеђе и рурални развој*, са темом *Кајмак као зашћићени елементи на Националној листи НКН*.

Нематеријална културна башиина Боке Којорске: сћање, изазови, џошнцијали. Стручни скуп је организовала ОЈУ Музеји Котор. Снежана Ашанин се одазвала позиву ове установе да заједно са Сашом Срећковићем из Етнографског музеја, др Весном Вучинић са Филозофског факултета и Сузаном Антић из Народног музеја у Зајечару представи нематеријално културно наслеђе Србије.

Етнолошки филм

У току редовних теренских активности направљен је богат видео-материјал. Део снимљеног материјала искоришћен је за монтажу етнолошких филмова аутора Снежане Ашанин приказаних на Фестивалу међународног етнолошког филма у Кучеву: *Производња кајмака и Сеоска слава – Заветина* (филм је награђен специјалном наградом за етнолошки запис, а сниман је на простору општине Параћин). Исти аутор реализовао је и филм *Бибијако Састипе о ромској слави Бибији*.

Нематеријално културно наслеђе

Снежана Ашанин, као регионални координатор за нематеријално културно наслеђе, припремила је четири нова предлога за упис на националну листу нематеријалног културног наслеђа: *Ражањске црејуље, Ромска слава – Бибија, Косидба на Рајцу, Пливање за Бојојављенски крсћ*.

Манифестације

Бојојављење - Као и претходне године, манифестација *Пливање за залеђени крси*, петнаеста по реду, реализована је уз учешће Музеја у сарадњи са Спортским центром *Младоси* и Домом културе. Покровитељи су били Град Чачак и црква Светог Вознесења.

Рад у стручним друштвима

Музејско друштво Србије. Етнолози су активно учествовали у раду овог тела. Снежана Ашанин је радила на реализацији *Билтена* и техничком реализацији часописа *Музеји 6*. Учествовала је и у раду Извршног одбора, ангажована је на пословима у вези са стицањем репрезентативности Музејског друштва, као и у добијању звања *Самосјалног стручњака у култури у области неоекрејног културног наслеђа*.

Етнолошко-антрополошко друштво Србије. Снежана Ашанин је као председник Управног одбора активно радила у Етнолошко-антрополошком друштву Србије.

Пројекти

Снежана Ашанин је у овој години руководила у оквиру неколико стручних пројеката које је подржало Министарство културе: *Кошуље, Ромска слава – Бибија, Пушевима грајачевских њкаља* (реализован у сарадњи са Центром за културу општине Лучани у Гучи).

Етнолог Ивана Ђирјаковић је заједно са професором математике Снежаном Тошовић преко Научног клуба Чачак добила средства од Центра за промоцију науке за пројекат *Научни феномен крућа кроз народну традицију нашег краја*. Пројекат је намењен основцима и средњошколцима чачанских школа у коме су на иновативан начин повезане етнологија и математика, а подразумева рад у Музеју и Научном клубу, као и самостално истраживање учесника. Рад на пројекту започет је одржавањем предавања о геометријској орнаментици од праисторије до

данас у Научном клубу, као и предавањем и радионичарским радом у Народном музеју Чачак. На крају рада на пројекту у Галерији Музеја биће одржана изложба о резултатима истраживања.

Удружење *Наше дрво* је у сарадњи са Народним музејом Чачак и Музејом рудничко-таковског краја од Министарства културе РС добило средства у сектору за Нематеријално културно наслеђе за пројекат *Истраживање старих заната на територији општина Чачак и Горњи Милановац*. Пет истраживача-етнолога (Ивана Ђирјаковић, Снежана Шапоњић Ашанин и Марија Пешић из Чачка, као и Наташа Поломац Петковић и Милан Брајовић из Горњег Милановца) вршило је теренска истраживања од почетка јуна до краја октобра на територијама обе општине на којима су евидентиране преостале занатлије, прикупљен је већи број фотографија и снимљен видео-материјал. Као резултат истраживања снимљен је етнолошки филм *Све, све, али занат* у трајању од 29 минута, који говори о старим занатима на територији општине Горњи Милановац. Овогодишња истраживања чине само почетак рада на ову тему који се мора наставити и следеће две године да би био прикупљен потребан материјал за штампу опсежне студије. Пројекат и филм *Све, све, али занат* успешно је представљен публици у Галерији Народног музеја Чачак 27. 11. 2019. и Галерији Музеја рудничко-таковског краја 10. 12. 2019. године.

Покренимо ниш – школа њкаља и њлења. Снежана Ашанин је у сарадњи са Удружењем *Сирацимиров зајис* руководила овим пројектом који је подржан од стране Града Чачка. У Музеју је организована школа ткања и плетења намењена нашим суграђанима.

Ој, Мораво. Пројекта је реализован у сарадњи са Удружењем *Сирацимиров зајис*. Од Драгана Ђирковића из Чачка откупљен

је аудио-материјал (50 нумера) на тракама који је пребачен на ДВД запис, а који је сниман седамдесетих година прошлог века и односи се на традиционално певање. Удружење *Сѝрацимиров зайис* је овај материјал поклонило Музеју који је од Драгана Ћирковића откупио још 50 музичких нумера које ће се чувати као веома важан етнолошки материјал.

Радионица Макраме. И ове године музејски сарадник Владимир Радуловић је водио радионицу *Макраме – уметничко везивање чворова*. Радионица је била намењена деци основних и средњих школа, али и свим заинтересованим грађанима. Радионицу је успешно завршио велики број полазника. На крају је приређена и изложба.

Гусле наше свейџе. Ивана Ћирјаковић и Снежана Ашанин руководиле су пројектом у сарадњи са Удружењем *Сѝрацимиров зайис*. У просторијама Музеја организована је *Гусларска радионица* на којој су се окупиле деца која су показала интересовање за овај вид изворног музицирања.

Сарадња са другим установама

Етнолози су сарађивали са Удружењем *Сѝари Чачани*, Удружењем хранитеља моравичког округа *Дейџелина са чеџири лисџа*, Предшколском установом *Моје дейџинсџиво* и *Рагосџи*, Гимназијом Чачак, Туристичком организацијом Чачак, основним школама *Раџко Миџровић* и Степа Степановић, Центром за културу општине Лучани у Гучи, Удружењем Ксенија – руски језик, 98. ваздухопловном бригадом – Лађевци и ОЈУ Музеји Котор.

Сарадња са медијима

Сва актуелна дешавања у раду Етнолошког одељења пропратио је велики број медија са којима су етнолози активно сарађивали.

Снежана Ашанин је у више наврата учествовала у емисијама које припрема Културно-образовна редакција РТС-а.

БИБЛИОТЕКА МУЗЕЈА

Рад овог одељења у 2019. години одвијао се путем редовних активности као што су рад са корисницима, набавка и обрада књига и часописа, размена публикација у земљи и иностранству, статистика, али и вршење послова у вези са ажурирањем и чишћењем простора за библиотечку грађу.

Рад са корисницима огледа се у пружању услуга запосленима и истраживачима ван установе. *Зборник радова Народної музеја XLVIII* послат је у размену на 100 адреса у земљи и 46 у иностранство. За библиотеку Музеја набављене су и обрађене следеће публикације: 417 књига (177 размена, 158 поклон, 78 куповина, 4 сопствена издања), као и 153 наслова часописа (98 домаћих и 55 страних).

За кориснике у Музеју омогућено је и претраживање обрађених публикација односно записа у библиотечком програму НИБИС. У 2019. години у овај програм унето је и обрађено око 500 монографских публикација.

Поред текућег посла, у библиотеци је вршено и сређивање књига којима је потребан реинвентар због другачије расподеле у оквиру фонда. На овим и сличним пословима ангажована је помоћ једног радника са средњом школом.

Посећен је Сајам књига у Београду где је са издавачима договорена куповина књига по повољнијим ценама, а уприличен је и један састанак Секције библиотекара и књижничара при Музејском друштву Србије.

ЛАБОРАТОРИЈА ЗА КОНЗЕРВАЦИЈУ И РЕСТАУРАЦИЈУ

Подаци о извршеним конзерваторско-рестаураторским радовима и интервенцијама:

- археолошке збирке:

- локалитет *Аџеница*, *Умке*, *Хумка II*
- У току је конзервација делова гвоздених праисторијских кола.

- локалитет *Мрчајевци – Крњина* (ископавања 2018. године)
- Завршена је конзервација каменог и керамичког материјала, као и 4 бронзана и 12 гвоздених налаза. У току су завршни рестаураторски радови у вези са 2 гвоздена и 4 бронзана предмета.
- локалитет *Јелица, Градина*
- Завршена је конзервација стакленог предмета.
- локалитет *Рудник (Дрење-Дворишће С. Марковића, Дрење-Којовача)*
- У току је завршна конзервација 22 налаза са археолошка ископавања из 2017. и конзерваторски третман 23 налаза из 2018. године.
- У току је конзервација звона-клепетуше са локалитета *Соколица - Осира*.
- *Археолошка сџудијска збирка*
- Завршена је конзервација 5 предмета од керамике.
- У току је конзервација 7 предмета из *Збирке лула*.

- историјске збирке:

- *Збирка оружја и војне опреме*: 3 гвоздена окова за руке/ноге и 1 гвоздени оков за врат, 4 каме - бодежа (3 каме са канијом). У току је конзервација 8 бајонета (2 бајонета са канијом) и 4 тесака.

- етнолошке збирке:

- У току је конзервација 11 металних предмета из *Збирке њокућства* и одабраних играчака из *Етнолошке збирке*.

Превентивна конзервација

Извршени су редовни мониторинг и обрада података амбијенталних услова у *Ситалној њосџавци* Музеја.

Током марта и априла извршена је анализа стања текстилних предмета из дела *Историјске збирке*, као и припрема одговарајуће заштите против инсеката (лаванда).

Дана 30. септембра извршена је дезинсекција унутрашњег и спољашњег простора Конака господара Јована Обреновића (*Ситална*

њосџавка Музеја) и Галерије Народног музеја у сарадњи са фирмом ЦИКЛОН НС, Нови Сад. Према тврдњама ове фирме примењени третман не угрожава музејске предмете, запослене и посетиоце, као ни животну средину.

Конзерватори су током године предузимали одговарајуће мере и активности у домену превентивне конзервације (припрема одговарајућег паковања за чување и транспорт музејских предмета, контрола параметара за адекватно чување и излагање предмета итд.).

Археолошка ископавања

Конзерватор Дејан Петровић је током августа месеца учествовао у археолошким ископавањима Музеја у Чачку (Мрчајевци - Крњина) под руководством др Катарине Дмитровић.

Учествовање на предавањима, радионицама, стручна сарадња

У току прошле године настављена је сарадња са Рударско-геолошким факултетом у Београду у погледу анализе археолошких предмета.

Слободан Богојевић је 4. марта 2019. године у Народног музеју у Београду учествовао на семинару *Унапређење сџајџисџике о музејима у функцији развоја музеја и музејске џублице* у организацији Завода за проучавање културног развитка и Народног музеја у Београду, а уз подршку Министарства културе и информисања Републике Србије.

У Музеју рудничко-таковског краја 1. октобра представљена је стручна публикација *Рудник 1: археолошка исџраживања средњовековних локалџиџа (2009-2013. џодина)*. О научној публикацији посвећеној резултатима првих пет година археолошких ископавања на Руднику, говорили су уредници др Дејан Радичевић, доцент на Одељењу за археологију Филозофског факултета у Београду, и Ана Цицковић, виши кустос археолог Музеја рудничко-таковског краја, а у име аутора обратили су се др Немања Марковић,

истраживач сарадник Археолошког института у Београду, и Слободан Богојевић, виши конзерватор Народног музеја у Чачку.

Слободан Богојевић је 28. и 29. октобра учествовао на конференцији *Чишћење (еџика, џехника и есџеџика)* у организацији Галерије Матице српске у Новом Саду. Конференција се бавила питањима чишћења као једне од најчешћих операција у конзервацији са циљем да се окупе стручњаци из различитих институција како би се представила савремена пракса и подстакла дискусија. Партнер у организацији конференције је Министарство културе Републике Србије, а подржали су је Италијански институт за културу у Београду и Аустријски културни форум Београд.

Слободан Богојевић је у периоду од 2. до 7. децембра био један од учесника радионице *РЕ-ОРГ Србија*, програма Централног института за конзервацију, који се реализује уз подршку Министарства културе и информисања и ICCROM-а. Радионица је у Народном музеју у Краљеву обухватила теоријска предавања у вези са музејским предметима и збиркама, организацијом и специфичностима археолошког депоа, као и практичан рад у вези са имплементацијом предлога реорганизације изабраног археолошког депоа музеја у Краљеву.

Изложбе

Конзерватори су учествовали у техничкој реализацији тематских изложби у организацији Народног музеја у Чачку, као и изложби других музеја, установа и удружења.

Током године Слободан Богојевић је у сарадњи са Александром Гојгић наставио са припремом и реализацијом изложбе у вези са презентацијом и заштитом античког наслеђа Града Чачка. Смештајући античку прошлост у уметнички контекст, изложба ће покрити низ тема са посебним акцентом на очувању античког наслеђа почев од археолошког локалитета и епиграфских споменика, па све до уметничких и употребних предмета који припадају археолошкој збирци Музеја у Чачку.

Стручна пракса из области конзервације и рестаурације

Лабораторија за конзервацију и рестаурацију наставила је са организацијом стручне праксе из области конзервације и рестаурације за ученике III и IV разреда средње Уметничке школе из Чачка (смер Конзерватор културних добара).

У периоду од 19. до 21. марта ученици III године Уметничке школе похађали су кратку, информативну стручну праксу из области *Конзервација и ресџаурација мейтала*. Практика је поред теоријског дела подразумевала и мање конзерваторске интервенције на одабраним археолошким налазима. Поред конзерватора Слободана Богојевића у програм је била укључена и професорка Снежана Добросављевић.

У периоду од априла до јуна месеца, ученице IV године Јелена Ђурчић и Катарина Цупарић су у лабораторији, под менторством Слободана Богојевића, припремале матурски рад са темом *Конзервација одабраних њредмџа из исџоријске збирке Народној музеја у Чачку*. У израду матурског рада били су укључени и др Милош Тимотијевић, историчар (историјско тумачење и интерпретација), Марко Бојовић, фотограф Музеја, као и предметни наставник Рашо Јованић. Рад је поред теоријског дела подразумевао и практичан рад, односно конзерваторски третман одабраних предмета из *Збирке оружја и војне ојреме*. Јелена Ђурчић је радила на конзерваторском третману кама (војних бодежа), а Катарина Цупарић на третману букагија (гвоздени затворски окови). Резултати рада презентовани су у јуну на *Изложби радова ученика Умејничке школе*, као и у децембру на *Изложби радова ученика Умејничке школе* у Галерији музеја у Чачку. За ту прилику осмишљени су концепција и поставка конзервираних предмета. Презентација рада приказана је и путем плаката који је дизајнерски осмишљен у сарадњи са графичким дизајнером Миленком Савовићем.

Сајт Музеја

Слободан Богојевић је током године технички координирао одржавање и ажурирање редизајнираног сајта уз консултације са колегама и директором Музеја. Дизајн сајта је поверен Богданки Половини, фотографу и дизајнеру из Београда.

СТАЛНА ПОСТАВКА НАРОДНОГ МУЗЕЈА У ЧАЧКУ

Сталну поставку Народног музеја током 2019. године посетило је 4670 посетилаца: 2420 деце и 2250 одраслих. Школска популација у оквиру својих програма има и обавезну посету Музеју, па су они и даље најбројнији посетиоци.

Страни посетиоци из околних земаља су најбројнији, а број посетилаца из Кине и земаља северне Африке је и даље у порасту.

Водичи су учествовали у емисијама о Чачку, манастирима Овчарско-кабларске клисуре и сталној поставци музеја на РТС и РТВ.

Настављена је сарадња са редакцијом Српског биографског речника Матице српске којој је предата биографија народног хероја Димитрија Писковића Трнавца.

Музеј геињсџива

У току године настављене су активностима у вези са реализацијом Музеја детињства. Припремљени су панои и предмети, а осмишљен је и комплетан изглед будуће поставке.

ИЗЛОЖБЕ НАРОДНОГ МУЗЕЈА

У Галерији Народног музеја отворене су две изложбе из сопственог програма, шест гостујућих и седам изложби које су организовали појединци, организације и удружења из Чачка. Пратећи програм чинила су предавања, промоција књига и разговори. Галерију Народног музеја у Чачку је током 2019. године посетило 6810 посетилаца.

XXXVI Дечји мајски салон са шемом Сјо-меничко наслеђе

Редовна годишња изложба *Дечји мајски салон*, аутора Делфине Рајић, отворена је 23. маја. Ова ликовна смотра окупила је 17 школа са подручја Града Чачка и општина Лучани, Ивањица и Горњи Милановац. Приспело је 746 радова од којих је селекциона комисија одабрала 705 за излагање. Од одабраних радова награђено је десет, а најбоља је била *ОШ Срејен Лазаревић* из Прилика. Изложбу прати каталог од 36 страна.

Кошуљица извезена...

Средствима Министарства културе Републике Србије реализована је изложба *Кошуљица, извезена...* у оквиру пројекта *Кошуље*. Одобрена су средства за теренски рад, истраживање, конзервацију, набавку нових експоната, стручни каталог, паное, набавку средстава за излагање, као и за трошкове рецензије и отварања изложбе. Урађен је каталог, обрађено је 96 експоната и приказан стручни текст о овом сегменту народне одеће. Изложба је отворена 26. децембра.

Изложбе Народног музеј у припреми

Ишчезли свей минулих ејоха

Палеонтолошко одељење је у 2019. години радило на анализи материјала неопходног за реализацију изложбе *Ишчезли свей минулих ејоха* која је у припреми. Целокупан материјал је фотографисан, израђене су дигиталне фотографије фосилног материјала, сниман је терен где је палеофауна прикупљена, а у каменорезачкој радњи су урађени пресеци фосилног материјала.

Халијарг

Започето је истраживање за будућу изложбу *Халијарг* посвећену спасавању и евакуацији савезничких авијатичара током Другог светског рата у Србији.

Гостујуће изложбе

Наша историја, наша сећања

У Народном музеју је од 6. фебруара 2019. године гостовала путујућа изложба Француског института из Београда *Наша историја, наша сећања* посвећена сећању на ослобађање Србије у јесен 1918. године. Поставка у Чачку била је допуњена са пет витрина у којима су били изложени предмети француског генерала Ремона Пижоа, француске аеропланске ескадриле у Србији и српских ђака школованих у Француској. Изложбу је отворио француски амбасадор Фредерик Мондолини.

Изложбе у организацији појединаца, организација и удружења

- Годишња изложба фотографија фото-групе *Формай – Гиф* отворена је 5. јула.
- Изложбу слика *Ту, где јеси* аутора Драгане Марић отворила је 19. јула Делфина Рајић.
- 5. симпозијум радова младих уметника (традиционална изложба студената факултета уметности) отворена је 14. августа. Изложбу је отворила Делфина Рајић.
- XXI годишњу изложбу Удружења љубитеља уметности *Есџеј* отворила је 10. октобра Делфина Рајић.
- *Рајно ваздухопловство у Друјом свејском рају* у организацији макетарских клубова 13. новембра отворила је Делфина Рајић.
- Изложба радова ученика Уметничке школе отворена је 2. децембра. Изложбу је отворила Делфина Рајић.

Гостовање изложби Музеја из Чачка

У првој половини године Делфина Рајић је у Паризу у свечаној сали цркве Свети Сава отворила изложбе *Манастџири Овчарско-кабларске клисуре* и *Војвода Пејтар Бојовић – живој и њобеге*. Том приликом представљена је и монографија о манастирима.

Музеји Србије 10 дана од 10 до 10

Палеонтолошко одељење је учествовало у манифестацији *Музеји као средишња културе* у оквиру програма *Међународног дана музеја* који је одржан од 13. до 19. маја. Кустос-палеонтолог Биљана Чкоњевић је тим поводом приредила изложбу *Чудесни свеј минерала и фосила* у Галерији Народного музеја Чачак. Публика је могла да види најинтересантније примерке фосила који се чувају у *Палеонтолошкој збирци* Народного музеја у Чачку, а сведоци су бурне геолошке прошлости чачанског краја, као и примерке минерала кварца, калцита, сфалерита, галенита и родохрозита из дела колекције минералшке збирке дародаваца Петра Урошевића који је Народном музеју својевремено поклонио значајну збирку минерала из Трепче.

Народни музеј Чачак учествовао је у манифестацији *Музеји за десет*, уз партнерску сарадњу Туристичке организације града Чачка. Археолог Александра Гојгић организовала је и осмислила флајер у вези са овом манифестацијом. И ове године Римске терме су биле отворене за посетиоце, а изложена је и макета терми на Градском тргу коју је, уз консултације са археологом Александром Гојгић, израдио макетар Мишо Стевановић. Одржане су и две радионице са темом *Систем прејања у римским шермама*. Учествовала су деца из *ОШ Милица Павловић* и Економске школе са својим професорима Јаном Јуреш и Дејаном Шипетићем.

КУЛТУРНО-ПРОСВЕТНА ДЕЛАТНОСТ

Промоције, представљања публикација, изложбе

У Галерији Народного музеја 17. јануара одржано је предавање оца Ромила Кнежевића под називом *Бој и сиварање из неосиварене слободe*.

У Уметничкој галерији *Надежда Пејровић* 10. јануара др Милош Тимотијевић одржао је предавање под насловом *Ћиоменичко наслеђе Чачка 1859-1934.*, посвећено споменику који је на Чачанском гробљу подигнут погинулим и умрлим војницима у ратовима 1912-1918. године (*Ћиоменик четири вере*). Предавање је одржано у оквиру серије разговора у вези са изложбом *Аквизиције II 2014-2017*, односно раду уметнице Марије Келечки под називом *Архивирање прошлости*.

У просторија Свечане сале Града Краљева 18. јануара др Милош Тимотијевић говорио је на промоцији књиге *Српска љрича* коју је приредио историчар Немања Девић. Осим приређивача на промоцији је говорио и уредник Службеног гласника Борисав Челиковић. Промоцију су организовали Краљевачко удружење писаца и удружење Краљевачки форум.

У Галерији Народног музеја 21. фебруара отворена је изложба Музеја рудничко-таковског краја *Светиомир Насијасијевић (1902-1979): заборављени неимар балканске музике*, и представљена књига *Пуш у музику*. У представљању књиге учествовали су др Весна Пено, виши научни сарадник Музиколошког института САНУ, Тања Гачић, историчар уметности, и Делфина Рајић, историчар уметности и рецензент издања.

Промоција петог тома публикације *Обреновићи у музејским и друштим збиркама Србије и Европе V*, организована је 7. марта у Галерији Музеја рудничко-таковског краја. Учествовали су уредник Александар Марушић, рецензент др Милош Тимотијевић и историчар Борисав Челиковић.

У просторији библиотеке Међуопштинског историјског архива у Чачку 8. марта др Милош Тимотијевић је говорио на промоцији књиге *Српска љрича* коју је приредио историчар Немања Девић. На промоцији су говорили и уредник Службеног гласника Борисав Челиковић, историчар Горан Давидовић и професор књижевности др Владимир Димитријевић.

У Галерији Народног музеја у Краљеву, 21. марта приређена је промоција публикације *Ћиоменица ѿоинулих у рајовима 1991-2000. ѿдине са ѿодручја Краљева* коју је приредио др Милош Тимотијевић. Поред приређивача на промоцији су говорили директор Народног музеја у Краљеву и историчар Дарко Гучанин, кустос Народног музеја у Краљеву и историчар Мирјана Савић и председник Удружења погинулих у ратовима 1991-1999. године у Краљеву Милисав Вујанац.

У Галерији Народног музеја изложбу *Ћићеци Босне и Херцеговине, Србије и Црне Горе* 21. марта отворио је др Милош Радовановић.

У Галерији Народног музеја 24. марта отворена је изложба *Дан сећања*. Изложбу је отворио мајор Александар Гајић, пилот 98. ваздухопловне бригаде у Лађевцима.

У свечаној сали Гимназије у Горњем Милановцу др Милош Тимотијевић је 28. марта одржао предавање о животу и раду књижевника и политичара Драгише Васића, поводом обележавања 140 година постојања ове школе.

У Галерији Народног музеја 10. априла отворена је изложба Етнографског института САНУ *Сећање на сећања - ѿеренска исѿраживања у домаћој еѿнолоѿији и анѿроѿолоѿији у ѿрошлосѿији и данас*. Изложбу су отворили др Љиљана Гавриловић и МА Милан Томашевић.

У просторијама *Српској културној центра* (СКУЦ) у Пули 12. априла организована је промоција монографије *Манасѿири Овчарско-кабларске клисуре* на којој су говорили аутори Делфина Рајић и др Милош Тимотијевић.

У Галерији Народног музеја 17. априла представљена је књига *Солунски фронт ѿчима савременика - Дневник и фѿѿѿографије рајноѿ сликара Драѿѿѿуба Павловића*. О књизи су говорили др Љубодраг П. Ристић (Балканолошки институт САНУ), Драгана Лазаревић Илић (историчар и музејски саветник) и Делфина Рајић (историчар уметности).

У Галерији Музеја рудничко-таковског краја 18. априла организована је промоција монографије *Камена књиѿа ѿредака*. Говорили

су Саша Савовић, др Милош Тимотијевић и Слободан Николић.

У Галерији Народног музеја предавање о владики Николају Велимировићу одржао је 3. маја Предраг Шћепановић, свештеник из Подгорице.

Изложбу уметника Народне Републике Кине у Галерији Народног музеја отворила је 8. маја Гао Сјухе, трећи секретар у Амбасади Народне Републике Кине.

У Музеју у Чачку 17. маја одржана је Скупштина Музејског друштва Србије.

На споменику културе Римске терме 20. маја отворена је Туристичко-информативна табла.

У Галерији музеја 28. августа представљен је XLVIII Зборник радова Народног музеја у Чачку. Учествовали су др Гордана Јеремић, виши научни саветник Археолошког института, др Александра Колаковић, научни саветник Института за политичке студије Београд, и Делфина Рајић, историчар уметности.

Изложба *Поћлед изблиза - Аишеље Паје Јовановића*, у сарадњи са Музејом града Београда, отворена је 30. августа у Галерији музеја. Изложбу је отворила Исидора Савић, историчар уметности и кустос.

Књига аутора Дејана Ристића *Мишови српске историје* представљена је 17. октобра у Галерији музеја. Учествовали су Владимир Томчић, историчар уметности и директор *Филмских новосћи*, др Александар Узелац, виши научни сарадник Историјског института, Дејан Ристић и Делфина Рајић, историчар уметности.

У новим просторијама Градске библиотеке *Владислав Пећковић Дис* у Чачку, 4. новембра организована је промоција књиге др Милоша Тимотијевића *Злајто чејника и њарџизана: деконструкција једној миша: финансије и ошћор окујашору 1941-1945*. На промоцији су говорили аутор, уредник Борисав Челиковић, рецензент др Владимир Димитријевић и модератор Мирко Дрманац.

У Галерији музеја 27. новембра представљен је пројекат *Испраживање сћарих занаша на ѿеришорији ойшћина Чачак и Горњи Милановац* и приказан етнолошки филм *Све, све, али занаш*.

У Галерији Народног музеја у Краљеву 29. новембра организована је промоција књиге др Милоша Тимотијевића *Злајто чејника и њарџизана: деконструкција једној миша: финансије и ошћор окујашору 1941-1945*. На промоцији су говорили аутор, уредник Борисав Челиковић, рецензент др Владимир Димитријевић и модератор Дарко Гучанац, директор Музеја у Краљеву.

Монографија *Косовско њишање 1974 – 1989*, аутора Петра Ристановића, представљена је 12. децембра у Галерији музеја. Учествовали су др Коста Николић, др Милутин Живковић, аутор и Делфина Рајић, историчар уметности.

У Музеју рудничко-таковског краја 14. децембра Делфина Рајић је учествовала као рецезент на представљању публикације *Српски војници умрли у Холандији 1917-1919.*, аутора Татјане Вендриг, филолога, Фабијана Вендрига, политиколога, и Џон Стинена, саветника у Влади Холандије.

КАДРОВИ

Милица Јечменица је у јануару, као и од априла до јуна, радила у библиотеци Музеја.

Драгана Поповић Кеџић радила је током 2019. године, а Станика Рвовић је започела рад на одређено време од 10. октобра на месту хигијеничара.

Милица Безмаревић, дипл. инж. информатике радила је на одређено време у периоду од 24. октобра до 31. децембра.

Марија Пешић, дипломирани етнолог започела је рад у Музеју 11. фебруара, а дипломирани историчар Филип Лазовић 1. јула у оквиру стручне праксе Националне службе за запошљавање.

БИБЛИОГРАФИЈА РАДНИКА МУЗЕЈА

1. Katarina Dmitrović, New set of Double Shank Pins from Čačak, in: *Digging in the Past of Old Europe*, Studies in honor of Christian Schuster at his 60th Anniversary, Târgu Jiu – Brăila, 2019, 117-123. ISBN 978-606-654-342-2

2. Katarina Dmitrović, An Archaeological Insight into the Early and Middle Bronze Age Cultural Pattern in Western Serbia, in: *Border Guards of the Passes, from the Fortresses and the Graves. The Bronze and Iron Ages*. Proceedings of the 17th International Colloquium of the Funerary Archaeology, Targu Jiu, Gorj County (Romania) 4th-7th October 2018, Târgu Jiu – Brăila, 2019, 115-122. ISBN 978-606-654-339-2

3. K. Dmitrović, M. Ljuština, The Abundance Revealing Status? First Iron Age Princely Necropolises in Western Serbia and their Relation to the Common Funerary Practice, In: *„Bronze and Iron Ages in Eurasia: Rituals and Grave Goods as Possible Markers of the Social Identity of the Dead“*, Book of Abstracts of the 18th International Colloquium of Funerary Archaeology, 17-20 October, County Museum Buzau, Romania, 12.

4. M. Ljuština, K. Dmitrović, The Role of Amber in Forming the Social Identity of the Bronze Age Communities in Western Serbia Revealed through Funerary Practices, In: *„Bronze and Iron Ages in Eurasia: Rituals and Grave Goods as Possible Markers of the Social Identity of the Dead“*, Book of Abstracts of the 18th International Colloquium of Funerary Archaeology, 17-20 October, County Museum Buzau, Romania, 8.

5. Радивоје Бојовић, Војвода Петар П. Бојовић – живот и победе, у: Станојка Миљивојевић, Индира Генџић, Радивоје Бојовић, Спомен-соба војводе Петра Бојовића и Нововарошки крај у Великом рату 1914-1918., Ужице, 2018, 15-24.

6. Радивоје Бојовић, Париски атеље Надежде Петровић, Наслеђа, књ. 9, Чачак, 2019, стр. 109.

7. Милош Тимотијевић, *Драгиша Васић и српска национална идеја, друго доуњено издање* (Београд : Службени гласник, 2019), стр. 588.

8. *Сјоменица јојинулих у рајовима 1991-2000. године са јодручја Краљева*, пр. Милош Тимотијевић, (Краљево : Народни музеј : Удружење породица палих бораца ратова од 1990 до 1999. године града Краљева, 2019), стр. 184.

9. Милош Тимотијевић, „Храбри“ партизани и „зли четници : студије о Србији у Другом светском рату (1941-1944), (Београд : Catena mundi, 2019), стр. 234.

10. Милош Тимотијевић, „Судбина сребра Ужичке републике“, *Годишњак за друштвену историју* 1 (2018[шт. 2019]), 57-81.

11. Miloš Timotijević, „Finansije ЈVuO у Србији 1941-1944.“, *Istorija 20. veka* 2 (2019), 137-156.

12. Милош Тимотијевић, „’Вазда верни поданици’ : списак особа које су добиле орден на рођендан Краљице Драге Обреновић 11. септембра 1901. године“, *Зборник радова Народној музеја XLVIII* (Чачак, 2018 [шт. 2019]), 45-54.

13. Милош Тимотијевић, „Видова, село на почетку Овчарско-Кабларске клисуре“, *Бележник Овчарско-кабларске клисуре* 9 (2018[шт. 2019]), 41-45.

14. Милош Тимотијевић, Делфина Рајић, „Природни амбијент Овчарско-кабларске клисуре“, *Бележник Овчарско-кабларске клисуре* 9 (2018[шт. 2019]), 99-106.

15. Miloš Timotijević, [prikaz knjige] „Kosta Nikolić, *Jugoslavija, poslednji dani: 1989–1992. knjiga prva: ‘Svi Srbi u jednoj državi’*, Beograd, Službeni glasnik, 2018, 530“, *Istorija 20. veka*, 1, Beograd, 2019, 234-236.

16. Милош Тимотијевић, „Записи у објективу Саше Савовића [предговор]“, у: Саша

Савовић, *Крст̄ у дубу : зајиси, закршиена сѣабла рудничко-ѣаковској краја* (Горњи Милановац: Музеј рудничко-ѣаковског краја : Удружење ликовних и примењених уметника, 2019), 2-3.

17. Делфина Рајић, *Извешѣај о раду Народної музеја за 2018. ѣодину*, Зборник радова Народног музеја, књ. XLVIII, Чачак, 2018, 233-250.

18. Делфина Рајић, Рецензија у публикацији *Срѣски војници умрли у Холандији 1917-1919.*, аутора Татјане Вендриг, Фабијана Вендрига и Џон Стинена, Музеј рудничко-ѣаковског краја, 2019; 77, 159.

19. Делфина Рајић, *Феномени ѣуѣовања*, Фрагменти о Чачку. 1, приредила мр Маријана Матовић, Народни музеј Чачак, Чачак, 2019, 9-10.

20. Слободан Богојевић, *Конзервација средњевековної калуѣа за израду хосѣије са Рудника*, Рудник 1: истраживања средњевековних налазишта (2009-2013. година), Музеј рудничко-ѣаковског краја (2019), 141-149.

Зборник радова

1. *Зборник радова Народної музеја XLVIII* (Чачак, 2018 [шт. 2019]), стр. 300.

Каѣалози

1. Делфина Рајић, *Сѣоменичко наслеђе: 36. дечји мајски салон*, Народни музеј Чачак, 2019, стр. 36.

2. Биљана Чкоњевић, *Ишчезли свей минулих еѣоха*, Народни музеј Чачак, Чачак, 2019, стр. 8.

3. Снежана Шапоњић Ашанин, *Кошуљица, извезена...*, Народни музеј Чачак, Чачак, 2019, стр. 77.

Књѣе

1. Делфина Рајић, Милош Тимотијевић, *Ризница ѣрошлосѣи : Овчарско-кабларска клисура и њени манасѣири, груѣо издање* (Чачак : Легенда : Народни музеј, 2019), стр. 219.

2. Маријана Матовић, Фрагменти о Чачку. 1, Народни музеј Чачак, Чачак, 2019, стр. 241.

3. Маријана Матовић, Фрагменти о Чачку. 2, Народни музеј Чачак, Чачак, 2019, стр. 240.

Директор
Делфина Рајић